

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pitkänen, Silja; Sutinen, Ville-Juhani

Title: DocPoint: tragediasta farssiksi

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Valtiotieteellinen yhdistys, 2019.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Pitkänen, S., & Sutinen, V.-J. (2019, 25.1.2019). DocPoint: tragediasta farssiksi. *Politiikasta*.
<https://politiikasta.fi/docpoint-tragediasta-farssiksi/>

Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Poliitikasta kouluissa [Suomi](#)

DOCPOINT: TRAGEDIASTA FARSSIKSI

25.1.2019

📅 25.1.2019 👤 POLIITIKASTA 📌 ARTIKKELIT, SILJA PITKÄNEN, VILLE-JUHANI SUTINEN 💬 0

Lukuaika: 4 min.

Process

Ohjaus Sergei Loznitsa (2018)

Sergei Loznitsan dokumentti Process kertoo vuonna 1930 järjestetystä oikeudenkäynnistä, jossa oli syytettynä joukko Neuvostoliiton teollisuudessa työskennelleitä asiantuntijoita. Elokuvan aineisto on autenttista, mutta oikeudenkäynti oli alusta loppuun tekaistu.

Valkovenäläinen ohjaaja **Sergei Loznitsa** on 2010-luvulla noussut yhdeksi itäeurooppalaisen elokuvan terävimmistä yhteiskunnallisista kommentaattoreista. Hän ei ole ainoastaan kantaa ottava vaikuttaja, vaan myös traagisen kauniiden kuvien visualisti, joka on ohjannut sekä ajankohtaisia dokumentteja että tarinallisia elokuvia.

Loznitsan tuorein teos on oikeastaan molempia. *Process* (Процесс, 2018) koostuu arkistomateriaalista ja on siinä mielessä dokumentaarinen. Nykynäkökulmasta sitä katsoo kuitenkin väistämättä myös näyteltynä tarinana.

Process kertoo vuoden 1930 lopulla Moskovassa järjestetystä niin sanotusta teollisuuspuolueen oikeudenkäynnistä, jossa oli syytettynä joukko neuvostoliittolaisia tutkijoita ja asiantuntijoita. Heidän väitettiin kuuluneen ”teollisuuspuolueeseen”, jonka päämääränä oli neuvostovallan kukistaminen

Silja Pitkänen

Silja Pitkänen laatii Jyväskylän yliopistossa väitöskirjaa 1930-luvun Neuvostoliiton ja Saksan valokuvapropagandasta.

Ville-Juhani Sutinen

Ville-Juhani Sutinen on kirjailija ja kääntäjä, joka on kirjoittanut muun muassa Neuvostoliiton historiaan liittyvistä aiheista.

Selaa arkistoa

Arviot

demokratia

Venäjä

populismi

Euroopan unioni

Suomi

Retoriikka

Turvallisuuspolitiikka

Tutkimus

Yhdysvallat

Yliopisto

Maahanmuutto

Tasa-arvo

Terrorismi

Media

Eurooppa

Ukrainan kriisi

ilmastonmuutos

Vaalianalyysit

Ranska

Tulevat tapahtumat

Liberalismista ja vapaudesta -
keskustelutilaisuus

helmikuu 21 | 18:00–20:00

Politiikan tutkimuksen päivät
2019

maaliskuu 14 | 08:00–maaliskuu 15 |
17:00

”imperialististen” tukijoiden avulla. Syytökset olivat kovia, ja niin olivat myös rangaistukset – syytettyjä uhkasivat jopa kuolemantuomiot.

Syytteet ja koko teollisuuspuolue olivat täysin sepitteellisiä. Oikeudenkäynti oli pari vuotta aiemman Šahtyn jutun kanssa ensimmäisiä suuren luokan näytösoikeudenkäyntejä Neuvostoliitossa, ja ne avasivat tien **Josif Stalinin** terrorin aikana järjestetyille esityksille.

Aiemmissa teoksissaan, kuten Saksan museoiduista keskitysleireistä vähäeleisesti kertovassa dokumentissa *Austerlitz*, Loznitsa on omaksunut viileän sivustakatsojan roolin. Hän ei dramatisoi tai saarnaa, vaan antaa materiaalin puhua puolestaan. *Processissa* tämä on viety äärimmilleen, ja juuri se tekee siitä niin karmaisevan.

Koko elokuva koostuu oikeussalissa ja Moskovan kaduilla kuvatusta aikalaisaineistosta, jonka ohjaaja on järjestänyt.

Loznitsa asettaa katsojan silmien eteen oikeudenkäynnin sellaisena kuin Neuvostoliitto halusi sen näyttää. Koko elokuva koostuu oikeussalissa ja Moskovan kaduilla kuvatusta aikalaisaineistosta, jonka ohjaaja on järjestänyt.

Kahden tunnin aikana nähdään oikeudenkäyntiin kuuluvat muodollisuudet: syyte, syytettyjen tunnustukset (kaikki kertovat olevansa syyllisiä), todistajanlausunnot, syyttäjän ja syytettyjen puheenvuorot ja tuomiot. Alkuperäistä materiaalia ei kommentoida mitenkään. Ainoa ”kommentti” on tieto siitä, että se kaikki on valetta.

Näytelmäelokuva

Processin voima on siinä, että se on samaan aikaan mahdollisimman aito ja mahdollisimman epäaito. Loznitsa käyttää autenttista aineistoa, mutta aineisto ja oikeudenkäynti, jota se kuvaa, ovat alusta loppuun tekaistuja.

Tämä tosiasia tekee elokuvasta tuskallista katsottavaa. Syytetyt myöntävät tehneensä rikoksia, joita eivät ole tehneet, ja kertovat kuuluneensa organisaatioon, jota ei ole olemassa. Moni heistä nojaa tunnustaessaan pöytään aivan kuin he muuten kaatuisivat. Heidän äänensä värisevät ja he joutuvat tämän tästä juomaan vettä. Muutama itkee. Siitä huolimatta he latelevat irvokkaan tarkasti absurdeilta tuntuvia tunnustuksia – suoraan paperista.

Kun eräs syytetyistä myöntää syyllisyytensä ja lupaa kertoa ”koko totuuden armottomassa kirkkaudessaan” on selvää, että hän puhuu jonkun toisen hänen suuhunsa laittamia sanoja. Sen ei kuitenkaan anneta haitata. Elokuva näyttää piinallisen pikkutarkasti, kuinka Neuvostoliiton koneisto jauhaa pienen ihmisen palasiksi.

Loznitsa käyttää autenttista aineistoa, mutta aineisto ja oikeudenkäynti, jota se kuvaa, ovat alusta loppuun tekaistuja.

Lopullisesti syytetyt pakotetaan alentamaan itsensä rituaalisilla katumuksenosoituksilla ja itsesyytöksillä sekä lupauksilla siitä, että jos heidän henkensä säästetään, he tulevat työskentelemään kahta tarmokkaammin Neuvostoliiton ja viisivuotissuunnitelman hyväksi. Vielä 1930-luvun alussa maassa uskottiin, että pakkotyö voi toimia syyllisyyden puhdistavana ja yksilöä jalostavana yhteiskunnallisena voimana.

Uusimmat podcastit

”Maakuntauudistus ja vahvan valtio... JARI AUTIONIEMI	
00:00	00:00
1. ”Maakuntauudistus ja vahvan va... 10:14	
2. ”Naispopulistien politiikkaa - 6.9.2... 9:14	
3. ”Demokratian hauras sydän - 1.9... 13:31	
4. ”Mauno Koiviston kiistanalainen ... 20:42	
5. ”Politiikan huonosti käyttäytyvät ... 9:00	

Kaikki julkaistut podcastimme löytyvät [omalta sivultaan](#).

Politiikasta kouluissa

Politiikasta kouluissa on Poliitikasta-verkkolehden uusi toimintamuoto, jossa yläkouluille ja lukiolle tarjotaan mahdollisuus saada yhteiskunnan tutkija kylään keskustelemaan oppilaiden toivomista ajankohtaisista aiheista.

Kevään 2019 vierailujen [haku](#) on käynnissä!

Lue lisää

Vanha vitsi kuuluu, että Neuvostoliitossa kansalaiset teeskentelivät tekevänsä työtä ja valtio teeskenteli maksavansa heille. Sama pätee näytösoikeudenkäynteihin: valtio tarjosi kansalaisille oikeuden kulissit, kansalaiset teeskentelivät niiden olevan oikeat ja syytetyt antoivat tekaistun tunnustuksen. Vain tuomiot olivat totta.

Vain tuomiot olivat totta.

Tässä mielessä *Process* on yhtä paljon näytelmäelokuva kuin dokumentti. Oikeudenkäynnin kulku oli tarkkaan käsikirjoitettu. Kyse on nimenomaan *näytösoikeudenkäynnistä*, siis näytelmän tai jopa tosi-tv:n kaltaisesta prosessista.

Esityksen tyyli on tragedia. Aikakauden Neuvostoliiton skitsofreenisessä ilmapiiressä jotkut tragedian näyttelijät, yhtä lailla sankarit kuin vihollisetkin, alkoivat kuitenkin uskoa rooliensa olevan totta.

Propagandaspektaakeli

Näytösoikeudenkäynnin draamallinen luonne nousee esiin etenkin elokuvan jälkipuoliskolla, kun pakollisista rituaaleista on selvitty. Tuomariston edustajat ovat ulkonäköään myöten karikatyyreja murhaavaa virastobyrokratiaa hoitelevista bolševikeista. Suuret yleisöjoukot näyttävät aivan teatterin katsojilta. Jopa Venäjän keisarikunnan ajan loistoa pylväineen ja kristallikruunuineen henkivä oikeussali on tietoisesti dramaattinen. Välissä nähdään aineistoa kadulla marssivista massoista, jotka vaativat kuolemantuomioita.

Shown varastaa kuitenkin pääsyyttäjän **Nikolai Krylenko**, jonka majakovskimaista uhoa henkivä ulkonäkö ja raivokas käytös kiteyttävät näytösoikeudenkäynnin teatraalisen estetiikan. Kohta, jossa Krylenko heittää kirjan kädestään vaatiessaan syytetyille kuolemantuomioita, on taidonnäyte modernin ajan propagandasta.

Propaganda onkin asia, jota sen paremmin Neuvostoliiton historian kuin Loznitsan kommentaarin kohdalla ei voi sivuuttaa. Elokuva muistuttaa, että Neuvostoliitossa järjestettiin vastaavia monumentaalisia propagandatempauksia kuin natsi-Saksassa Nürnbergin puoluepäivien ja **Leni Riefenstahlin** niistä ohjaamien elokuvien avulla.

Process peilaa sanattomasti nykypäivän propagandistista maailmantilannetta miltei sadan vuoden takaiseen massamanipulaatioon.

Lisäksi *Process* peilaa sanattomasti nykypäivän propagandistista maailmantilannetta miltei sadan vuoden takaiseen massamanipulaatioon, jonka hallinto mahdollisti ja masinoi, ja jonka itsevaltiasta, Stalin, tilasi. Tämän hetken vertailukohdiksi voi nostaa vaikkapa **Viktor Orbánin** Unkarin tai **Donald Trumpin** Yhdysvallat, joissa molemmissa rakennetaan vaihtoehtoisia mediatodellisuutta politiikan välineeksi.

Pelottavinta ei ehkä olekaan se, että valtiotason valemediat toimivat edelleen samoin, tai että osa ihmisistä uskoo niihin, vaan se, että ne, jotka eivät usko niihin, eivät vielääkään voi tehdä asialle mitään.

Propagandaa tutkinut yhdysvaltalainen nykyfilosofi **Jason Stanley** varoittaa *teoksessaan* *How Propaganda Works?*, että tällä vuosituonnilla propaganda on laajennut maailmankuviksi, joiden ulkopuolelle ei edes haluta nähdä. *Process*

antaa ymmärtää, että tämäkin tapahtui jo 1930-luvulla. Sama pätee informaatiokentän tahalliseen sekoittamiseen ristiriitaisten tietojen avulla.

Loznitsa myös näyttää Stalinin ajan propagandan nyky-Venäjän massamanipulaation edeltäjänä. Esimerkiksi paranoia ”länneestä” tulevia vaikutteita kohtaan sekä ihmisten hallinta ulkoisella vihollisella pelottelun avulla olivat keskeisiä propagandaelementtejä 1930-luvun Neuvostoliitossa, ja ovat toistuneet miltei vastaavina **Vladimir Putinin** Venäjällä muun muassa Ukrainan konfliktin ja seksuaalivähemmistöihin suhtautumisen kohdalla.

Farssi

Karl Marx totesi **Georg Wilhelm Friedrich Hegeliä** kommentoidessaan, että historia on tapahtuessaan tragedia ja toistuessaan farssi. Tämä sopii oivallisesti myös *Processiin*.

Elokuvan tapahtumat ovat traagisia – syyttömiä tuomitaan kymmeneksi vuodeksi vankilaan ja ammuttavaksi, ja lisäksi heitä piinataan pakottamalla heidät tunnustamaan olemattomia rikoksia ja syyttämään itseään niistä. Nykykatsoja näkee ne kuitenkin väistämättä myös farssina, räikeään propagandaan nojaavan järjestelmän itseilmaisuna, joka on niin liioiteltu, että tuntuu koomiselta.

Muutamassa kohtauksessa näkyy, kuinka jopa osa syytetyistä – jotka tietävät saavansa vähintäänkin pitkät vankilatuomiot ja pelkäävät aiheellisesti kuolemantuomiota – nauraa syyttäjän puheille, niin absurdeja ne ovat.

Tragedian ja komedian jatkuva jännite kantaa elokuvan oikeudenkäyntimateriaalia, joka alkuperäisessä kehityksessään, omana itsenään, olisi sietämätöntä katseltavaa pompöösiutensa, tympeytensä ja raskautensa takia.

Kontekstointi on keskeistä alkuperäisaineistosta koostuvassa teoksessa.

Juuri kontekstointi onkin keskeistä alkuperäisaineistosta koostuvassa teoksessa. Loznitsan nimi kontekstoi elokuvan ensin osaksi hänen tuotantoaan. *Processia* on vaikea olla katsomatta yhteydessä hänen nyky-Ukrainaa tutkiviin elokuviinsa, dokumenttiin *Maidan* ja tarinaelokuvaan *Donbass*. Byrokratiaa ja vankeutta Loznitsa on käsitellyt myös uusimmassa fiktioelokuvassaan *A Gentle Creature*.

Toinen konteksti, joka luo merkityksiä *Processiin*, on Venäjän vallitseva poliittinen tilanne. Maassa arvioidaan tällä hetkellä olevan yli 70 ukrainalaista poliittista vankia, kuuluisimpana elokuvaohjaaja **Oleg Sentsov**, joka syksyllä **päätti** 144 päivää kestäneen nälkälakkonsa. Monia vangittuja syytetään ”terrorismista” ja ”sabotaasista” (jälkimmäinen syyte oli keskeinen myös teollisuuspuolueen oikeudenkäynnissä), ja osaa heistä on painostettu tekaistuihin tunnustuksiin. Kaukana eivät ole myöskään **Mihail Hodorkovskin** tai Pussy Riotin oikeudenkäynnit ja pitkät tuomiot.

Loznitsan elokuvan nimen viittaus **Franz Kafkan** romaaniin *Oikeusjuttu* (alkukielellä *Der Process*, venäjäksi *Процесс* eli sama kuin Loznitsan elokuva) ei ole sattumaa. Kuten ei ole sekään, että vuonna 2017 ensi-iltansa saanut Sentsovista kertova ukrainalainen dokumentti *The Trial: The State of Russia vs Oleg Sentsov* on alkukielellä samanniminen.

Näitä taustoja vasten *Process* käy entistäkin karmivammaksi – mikä oikeastaan on muuttunut 90 vuodessa?

DocPoint-dokumenttielokuvafestivaali järjestetään
Helsingissä 28.1.–3.2.2019.

*Silja Pitkänen laatii Jyväskylän yliopistossa väitöskirjaa
1930-luvun Neuvostoliiton ja Saksan
valokuvapropagandasta. Ville-Juhani Sutinen on kirjailija ja
kääntäjä, joka on kirjoittanut muun muassa Neuvostoliiton
historiaan liittyvistä aiheista.*

Lisää aiheesta

Ukrainan sodan
ratkaisu ei ole Putinin
korvien väl...

Sassen:
Gloaalitalouden
brutaaliutta
jäljittämäss...

Obaman liberaali
presidenttiys – entinen
ei koskaa...

Digiaktivismia iholla:
verkko poliittisessa
vaikut...

Jaa tämä:

ARVIOT, DOCPOINT, PROPAGANDA, VENÄJÄ

Leave a comment

Your email address will not be published.

Comment

Name *

Email *

Website

- Ilmoita sähköpostilla tulevista kommentteista.
- Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

Lähetä kommentti

Seuraa meitä Facebookissa

Seuraa meitä Twitterissä

Meistä

Etusivu
Mikä?

Poliitikasta
5,652 likes

Like Page   Send Message

2 friends like this

Twiiitit käyttäjältä @Poliitikasta_fi

Poliitikasta uudelleentiittasi

MiiHalme-Tuomisaari
@HalmeTuomisaari

'Respect your audience - they are neither experts nor idiots!' Fab tips for popular writing at @HCollegium Winter School by Veronica Walker Diallo! Livestream at video.helsinki.fi/unitube/lives...

Upota

Näytä Twitterissä

Arkisto
Videot
Tapahtumat
Podcastit
Toimitus
Kirjoittajat
Poliitikasta kouluissa
Terms & Privacy Policy

Seuraa meitä

@ Poliitikasta.fi ISSN 2323-7090